

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по специалност *Музикознание и музикално изкуство (Балетознание)*, професионално направление 8.3. *Музикално и танцово изкуство*

Тема на дисертацията: „Европейски хореографи, ориентирани към танц-терапията и приложението ѝ през XX и XXI век”

Автор: Илиана Петрова Саласар, редовен докторант към ИГ „Музикален театър”, Сектор „Музика“, ИИИЗк – БАН

Научен ръководител: проф. д.изк. Анелия Янева

Рецензент: проф. дн Венцислав Димов (ИИИЗк – БАН; СУ „Св. Климент Охридски”)

1. Представяне на докторанта

Илиана Саласар е редовен докторант към сектор „Музика“ в Институт за изследване на изкуствата – БАН. Представената биографична справка сочи нейната експертност по проблематиката на дисертационния труд: дипломиран танцьор и хореограф-режисьор със специализации в областта на танц-терапията, с много сертификати, с голям брой научни публикации. Свидетел съм на нейната активност в Сектор „Музика“ и в научните конференции на Института.

2. Представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 272 страници основен текст. Съдържанието е структурирано в увод, изложение в три раздела, заключение, библиография и приложение.

Уводът (с. 6-14) съдържа необходимата базова информация: обосновка за избора на темата и нейната актуалност; обект и обхват; цели и задачи на научната работа; изследователски методи; структура на труда; терминологичен апарат; уточнения за ограниченията на изследването.

Раздел първи, озаглавен „Танцът като форма на лечение през Античността” (с. 15-51), очертава историческите подстъпи към темата, като проследява основните прояви на танца като ритуална практика в различни култури „от древността до Средновековието“, но включва и явления от други епохи (например, екстатични, мъжки ритуали, свързвани с

инициация и лечителски практики, характерни за локалните балкански фолклорни култури, които продължават да живеят като нематериално културно наследство и днес).

Втори раздел, наречен „Идеята за танца като терапия (XX век в Европа)“ (с. 52-175) е базова и е разгърната най-обемно в текста. Тя представя наблюденията и анализите на авторката върху обекта на изследването през определен период (от края на XIX до края на XX в.), свързан с преоткриване на оздравителните възможности на танца в синтеза от идеи на „духовно-философски“ школи и учения, с тези на учени и практики хореографи и музиколози. Проследено е утвърждаването на новото научно и приложно направление танц-терапия от знакови европейски хореографи. Съдържанието е структурирано в три глави: „Предпоставки за възраждането на танца като терапия в XX век“; „Хореографи, свързани с идеята за танца като терапия (втората половина на XIX век – средата на XX век)“ и „Хореографи, ползващи танца като терапия (средата на XX – началото на XXI век)“.

Раздел трети – „Приложение на танц-терапията (XXI век)“ (с. 176-227) – е другата основна част на дисертационния труд, в която се описва и анализира утвърждаването и институционализирането на танц-терапията като „метод за анализ, диагностика, интеграция и ресоциализация, навлязъл в Европа от края на XX век и началото на XXI век“. Саласар излага собствените си проучвания върху пресечните точки между танца и терапията, като демонстрира завидно емпирично познание, съчетано с познаване и използване на малко известна научна литература и методология по темата и умение за компетентен прочит на актуални явления. Това води до очертаване на начините и областите на приложение на танц-терапията в съвременен интердисциплинарен контекст.

Заключението (с. 228-234) обобщава резултатите от изследването и откроява приносите му. Изводите са, че танц-терапията с корени в древните танцово-ритуални практики и съвременно развитие като изкуство на знакови европейски хореографи и творци, е важен обект за научно изследване. В случая то очертава „европейски модел за танц-терапия“, разгледан както от позицията на „хореографското изкуство“ и науката за него, така и чрез интердисциплинарни прочити на явление, видяно като синтез на „творчество, култура, образование, наука, социални и межкултурни взаимоотношения“. Такава оптика позволява танц-терапията да се интерпретира и като обект за научни интердисциплинарни прочити, и като поле за изследване на явление с висока обществена

значимост от актуалните приложни музикология и хореология.

Приложението „Институции и образователни програми по танц-терапия в Европа (по хронология на създаването им)“ е важна част от труда. Таблицата, съдържаща богата информация за танц-терапията между 1982 и 2019 г., през графите „Държава“, „Институция...“ и „Образователни структури...“ е авторски продукт на Саласар, специално създаден за нуждите на дисертацията.

Цитираната литература и източници (библиография от 202 заглавия на кирилица и латиница, и 438 интернет-източници), е пример както за огромна предварителна работа и завидна научна информираност, така и за необходимата „научна грамотност“ да се структурират стройно и ясно богати и разнородни източници.

Авторефератът (с обем от 48 стр.) коректно предава съдържанието на дисертацията. Приложен е списък на публикациите по темата (дванадесет, две от които в международно, индексирано и реферирано издание).

3. Приноси

Личните приноси на докторанта и труда са изведени в 12 абзаца без номера в автосправката. Приемам ги като коректна преценка в няколко посоки: 1.) събраната и структурирана базова информация за танц-терапията е нова и полезна за различни научни полета; 2.) изучава се неизследван обект – танц-терапията, за пръв път се прави широко и сравнително описание, като фактите и процесите са осмислени диахронно и представени типологично – признак за критично мислене и аналитичност; 3.) поставени са акценти върху специфични страни на явлението като музикално и танцово изкуство – хореографско-композиционни похвати, импровизация и др.; 4.) извеждат се танцово-терапевтични модели, които се аргументират и чрез анализи на професионални практики и стандарти в сравнителен план.

Ще добавя, че трудът е приносен, има висока стойност и заслужава отлична оценка в няколко посоки: информативност, иновативност, структурираност, компетентност, актуалност, оригиналност, научно-практическа приложимост. Научната проблематика, с която се занимава Саласар, е сложна, важна и все още неизследвана сериозно в България; нейният труд е първо и успешно научно проучване – и като избор на тема и обект, и като формулиране на цели и задачи и прилагане на подходяща интердисциплинарна методология. Представя се сложно и многолико явление чрез постигнато с дългогодишен

труд издирване, анализиране и интерпретиране на огромен масив от първични и вторични източници. Компетентността на автора е осигурила необходимия научен анализъм, важен при изследване на обект, който е нов в музикологията и хореологията, и труден за улавяне, защото е актуален, случва се в момента. И многолик: като медиен факт и комерсиална употреба танците, които изследва Саласар, са част от съвременни сложни културни синтези на духовни движения, телесни практики, арт-терапия, креативни индустрии, медийни моди и т.н. – всички те преплетени в едно кълбо, което става още по-предизвикателно и трудно за научно разбиране и оценка заради включването му в съвременната глобална популярна култура. Не на последно място – защото изследва явления от глобален и европейски мащаб през една българска перспектива, и като включване на българската следа в танц-терапията, и като възможности на българската наука за тяхното изследване без научен провинциализъм и „байроновски комплекси“.

4. Бележки и препоръки

Критичният прочит и очертаните приноси ми дават право горещо да препоръчам дисертационния труд на Илиана Саласар да бъде публикуван като монография след известна редакторска работа. В контекста на подобно редактиране на един текст с високи качества са и някои мои критични бележки. Някои терминологични „грапавини“ спъват иначе грамотния текст. Например, избраното понятие в заглавието на Раздел 1. „Античност“ обозначава исторически и пространствено различен обект от явленията, проследени в тази част на текста (шаманизмът съществува и в Азия и Америка, при това не само в древния свят; традиционни ритуали, като „Калуш“ и „Русалийски игри“ са част от локалните фолклорни култури на Балканите, които са живи като културно наследство и фолклористични практики и днес и т.н.). Автосправката за приносите можеше да бъде по-ясна и добре структурирана (възможна типология в по-голям мащаб предложих по-горе). Част от интернет-източниците могат да се представят не само с линкове, а и с описание на институции, образователни структури, медии, автори; както и с датиране на посещенията.

5. Заключение

Дисертационният труд „Европейски хореографи, ориентирани към танц-терапията и приложението ѝ през XX и XXI век“ на Илиана Петрова Саласар, редовен докторант към ИГ „Музикален театър“, Сектор „Музика“, ИИИЗк – БАН отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ за присъждане на ОНС „Доктор“ по професионално направление

8.3. Музикално и танцово изкуство. Рецензията на труда изследва важна музиковедска и хореологическа проблематика, доразвива и обогатява съществуващите досега знания, въвежда непознат материал, част от който издирен, анализиран и структуриран комплексно и задълбочено от авторката. Оценката ми за труда е положителна. Тя е висока оценка и за докторанта, и за научния му ръководител проф. д.изк. Анелия Янева, и за академичната общност на Сектор „Музика“ при Института за изследване на изкуствата – БАН, в средата на която е обучаван и развиван като изследовател докторанта. Вярвам, че уважаемото жури споделя подобна висока оценка и убедено препоръчвам то да присъди ОНС „Доктор“ на Илиана Петрова Саласар.

София, 3 септември 2020 г.

проф. дн Венцислав Димов